

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Tony Malmi

Autonomiaa ja vuorovaikutusta

Nuorten osallisuuden kokemukset Tvöpaia Jenqassa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

10.3.2020

Tekijä Otsikko	Tony Malmi Autonomiaa ja vuorovaikutusta: Nuorten osallisuuden kokemukset työpaja Jengassa
Sivumäärä Aika	31 sivua + 1 liite 10.3.2020
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaajat	Lehtori Miia Ojanen Lehtori Niina Pietilä
Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena on saada selville, miten Nuorten Työpaja Jengan asiakkaat kokevat osallisuuden toteutuvan työpajalla. Nuorten syrjäytyminen on ajankohtainen haaste, johon koitetaan vastata monin tavoin maailmanlaajuisesti ja kansallisesti. Onkin mielenkiintoista tietää miten nuorten työpaja vastaa tähän haasteeseen. Lisäksi Jenga haluaa käyttää tämän opinnäytetyön tuloksia toimintansa kehittämiseen. Tämä opinnäytetyö tehtiin Jengassa. Aineistonkeruumenetelmänä käytin teemahaastatteluita. Haastatteluiden teemat olivat oman elämän osallisuus, vuorovaikutusprosessit, sekä paikallinen osallisuus. Valitsin asiakkaat sattumanvaraisesti ja pyysin heitä osallistumaan haastatteluihin. Seitsemän henkilöä osallistui haastatteluihin. Käytin teemoittelua analyysissä. Analyysin teemat vastasivat haastattelujen teemoja. Tuloksista selvisi, että oman elämän osallisuus koettiin merkityksellisenä jokapäiväisenä tekemisenä, avun hakemisen helppoutena ja itselle tärkeiden asioiden tavoitteluna. Vuorovaikutusprosessit koettiin positiivisina. Niitä olivat positiivisen palautteen vastaanottaminen, kokemukset luotettavuudesta ja kokemukset tarpeellisuudesta. Kokemukset paikallisesta osallisuudesta olivat kaikista moninaisimpia. Joidenkin nuorten oli helppo mieltää, kuinka he voivat vaikuttaa paikallisesti. Toisille tämä oli vaikeampaa. Kuitenkin kaikki haastateltavat kokivat, että he voivat pyytää apua henkilökunnalta, jos haluaisivat vaikuttaa paikallisesti. Lisäksi nuoret kokivat usein, että jos heillä olisi joku paikallisen vaikuttamisen idea, henkilökunta voisi ottaa vastuun siitä. Nämä tulokset kertovat siitä, että Nuorten Työpaja Jenga on hyvä ympäristö nuorten osallisuuden edistämiseksi. Kokemukset oman elämän osallisuudesta ja vuorovaikutusprosessista luovat nuorille tukevan alustan, joka edesauttaa nuoria saamaan kokemuksia vaikuttamisesta ympäristöönsä ja tekemään omaehtoisia tekoja elääkseen elämänsä haluamallaan tavalla. Näistä tuloksista huolimatta huomiota pitää kiinnittää paikallisen vaikuttamisen rakenteiden selvittämiseen nuorille.	
Avainsanat	työpaja, nuoriso, osallisuus, syrjäytyminen

Authors Title	Tony Malmi Autonomy and interaction: Youths' Experiences of Social Inclusion in Youth Workshop Jenga
Number of Pages Date	31 pages + 1 appendix March 2020
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Miia Ojanen, Senior Lecturer Niina Pietilä, Senior Lecturer
This thesis is a qualitative study. The purpose of this thesis was to study how the customers of Youth Workshop Jenga experience social inclusion in the workshop. Social exclusion of the youth is a topical challenge, for which many steps have been taken internationally and nationally. It is interesting to know how a youths' workshop tackles that challenge. Additionally, the workshop wants to use the results of this thesis in developing their operation. This thesis was carried out at the workshop. In the study I used theme interviews as the method of collecting data. The themes of the interviews comprised of social inclusion in one's own life, processes of interaction and social inclusion in a local context. Customers were chosen at random and asked to participate in the study. Seven people took part in the interviews. Thematic analysis was used to analyse the data. The themes of the analysis corresponded to the themes of the interviews. The results showed that social inclusion in one's own life was experienced as meaningfulness of everyday activities, ease of getting help and as the ability to pursue things that are important to oneself. The processes of interaction were experienced as positive. They included getting positive feedback, experiences of being trustworthy and experiences of being needed. The experiences of social inclusion in a local context were the most varied. Some of the youths could imagine clearly how to have an effect locally, while others struggled to do so. However, all the interviewees felt that they could ask the staff for help if they wanted to have a local influence. In addition, the youths often felt that if they had an idea for local effect, the staff could take over for them. These results indicate that Youth Workshop Jenga is a good environment for increasing social inclusion in youths. The experiences of social inclusion in one's own life and processes of interaction build a supportive platform that helps the youths to have experiences of having effect on their surroundings and taking autonomous action to live their lives how they want to. However, care needs to be taken to clarify the structures for local influence for the youths.	
Keywords	workshop, youth, social inclusion, social exclusion

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nuorten Työpaja Jenga	3
3	Nuoret ja syrjäytyminen	4
3.1	Syrjäytyminen	4
3.2	Nuorten syrjäytyminen	6
4	Osallisuus	7
4.1	Oman elämän osallisuus	8
4.2	Vaikuttamisprosessit ja osallisuus	9
4.3	Paikallinen osallisuus	10
5	Osallisuus nuorten kanssa aiemmin tehdyssä tutkimuksessa	11
6	Tutkimuksen toteutus	13
6.1	Tutkimusaineiston keruumenetelmä ja lähestymistapa	13
6.2	Tutkimuksen eettisyydestä	14
6.3	Luotettavuus	16
7	Aineiston analyysi	17
7.1	Oman elämän osallisuus	17
7.2	Vaikuttamisprosessit	19
7.3	Paikallisuus	21
8	Johtopäätöksiä	22
9	Lopuksi	25
	Lähteet	27
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko – teemat, apu- ja lisäkysymykset	

1 Johdanto

Suomi on osa Euroopan unionia ja muiden jäsenmaiden tavoin sidottu EU:n yhteiseen sosiaalipoliittiseen linjaan. Kuluneen vuosikymmenen aikana tämän sosiaalipoliittisen linjauksen ytimessä on ollut syrjäytymisen ehkäisy (European Commission 2017), joka on osa vuonna 2000 solmitun Lissabonin sopimuksen jatkumoa. Suomessa huoli syrjäytymisestä kumpuaa myös valtakunnallisesti. Erityisesti nuorten syrjäytyminen yhteiskunnasta on noussut toistuvasti poliittisen diskurssin keskiöön (Gretchel 2002a: 3 & Niinistö 2012 & Valtioneuvosto 2019: 8) Nuorten ajautuminen pois yhteiskunnan vastuunkannon ketjusta huolestuttaa erityisesti väestörakenteen muuttuessa voimakkaasti Suomessa. Väestö vanhenee ja tulevaisuudessa yhä suurempi osa siitä ei ole töissä kantamassa veronmaksun vastuuta. Syrjäytyneet nuoret halutaan töihin (Myrskylä 2012:9–10.)

Vuonna 2010 Suomessa arvioitiin olevan yli 50 000 syrjäytynyttä nuorta (Myrskylä 2012: 1–2). Luku on pysynyt lähes samana 90-luvulta lähtien. Kyse on siis pitkäaikaisesta ongelmasta, joka aiheuttaa syrjäytymistä sukupolvesta toiseen, valtion taloudellisesta tilanteesta huolimatta. Vaikka nuorten syrjäytyminen ei ole uusi ilmiö, se on kehittynyt uuteen suuntaan. Nuorten syrjäytymisestä puhuttaessa ei ajatellakaan enää olevan kyse pelkästään työllistymisen ongelmasta, vaan myös koulutuksellisesta ongelmasta (Komonen 2007). Ylemmän ja alemman korkeakouluasteen työpaikkojen määrät ovat olleet jo jonkin aikaa selvässä kasvussa ja perusasteen työpaikkojen määrä laskussa (Myrskylä 2012: 14–15). Vastauksena tälle kehitykselle Suomessa astui voimaan vuonna 2013 nuorisotakuu, jossa kaikille alle 25-vuotiaille pyritään takaamaan opiskelupaikka, koulutusohjelma tai jotain muuta nuorta tukevaa palvelua.

Eräs näistä nuorisotakuun toteutumisen keinoista on nuorten työpajatoiminta. Marinin hallitusohjelmassa, joka on osuvasti otsikoitu Osallistava ja osaava Suomi -nimellä, halutaan puuttua nuorten syrjäytymiseen ja tukea nuorten työllistymistä (Valtioneuvosto 2019: 8 & 133). Uudessa Valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa 2020–2023 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020: 11) työpajapaikka mainitaankin yhdessä työn, työharjoittelun ja oppisopimuspaikan kaltaisten toimien kanssa osana nuorisotakuuta. Nämä toimet nähdään ohjelmassa osana tapoja vähentää nuorten syrjäytymistä.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Nuorten Työpaja Jengan asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta laadullisen tutkimuksen menetelmin. Aineisto perustuu seitsemän nuoren tee-

mahaastatteluihin. Osallisuuden kokemuksiin syventyminen on tärkeää, koska osallisuuden nähdään olevan syrjäytymisen vastakohta (Karjalainen & Raivio 2013: 17–18; Komonen 2014: 429–432). Osallistavia toimia kohdistetaan nuoriin juuri syrjäytymisen ehkäisyn toivossa.

Työelämän yhteistyökumppanini Nuorten Työpaja Jengan esittelyn jälkeen syvennyn tarkastelemaan syrjäytymistä ja osallisuutta sekä niiden vuorovaikutusta. Peilaan myös näitä käsitteitä aiemmin nuorten kanssa tehtyyn tutkimukseen osallisuudesta. Teoriaosuuden jälkeen keskityn kuvailemaan tutkimusprosessia. Tiedonkeruumenetelmäksi valitsin tässä työssä teemahaastattelun ja analyysitavaksi teemoittelun. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää erityisesti määrällisessä jatkotutkimuksessa, jos halutaan tutkia tulosten kuvaamien ilmiöiden yleisyyttä. Nuorten Työpaja Jenga voi myös käyttää tuloksia toimintansa kehittämiseen.

2 Nuorten Työpaja Jenga

Nuorten Työpaja Jenga järjestää Nuorisolain (1285/2016 §13) mukaista työpajatoimintaa osana Keravan nuorisopalveluita. Asiakkaat ovat 17–29-vuotiaita nuoria. Lain mukaan työpajan tulee parantaa nuoren valmiuksia työmarkkinoille tai koulutukseen pääsyyn, koulutuksen loppuun suorittamiseen tai muuhun palveluun pääsyyn. Jengassa nuori voi osallistua työtoimintaan kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa tai työsuhteessa. Pajoja ovat puutyöverstas, mediaoppimisen ja kasvatuksen keskus Mekka, verhoomo, äänialan työtehtäviä tekevä Studio Soundcage, lounasravintola Kerbaari sekä matalan kynnyksen työpaja Voimala (Nuorten työpaja Jenga 2018: 4).

Nuorisolaki myös määrittelee työpajan tehtävää: parantaa elämännhallintataitoja, edistää kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskuntaan. Osallisuuden edistäminen mainitaan vielä erikseen ensimmäisenä nuorisolain tavoitteena, jota työpajatoiminnan tulee toteuttaa. Jengan toiminnassa osallisuuteen pyritään työpajatoiminnan lisäksi arkisen sosiaalisen kanssakäymisen avulla. Jengan toimintaa tukevat avoin ilmapiiri, rohkaiseva kohtelu ja tasa-arvoisuus. Jengassa osallisuutta pyritään kehittämään myös yhteisöllisyyden kautta. Konkreettisina keinoina on käytetty perehdytysmateriaalin ja työpajan sääntöjen suunnitteluun mukaan ottamista sekä osaamista ja vahvuuksia korostavaa harrastus- ja liikuntatoimintaa. Lisäksi Jengassa on toiminnassa työpajatoimikunta, jossa nuoret valitsevat kustakin pajasta edustajan toimikuntaan. Edustajat tuovat havaitsemiinsa asioita toimikunnan ja pajojen valmentajien tietoon. Toimikunnan tarkoituksena on osallistaa nuoret työpajan toiminnan kehittämiseen (Nuorten työpaja Jenga 2018: 3–4 & 6–7.)

Lisäksi nuorisolaki velvoittaa työpajan tarjoamaan nuorille yksilö- ja työvalmennusta. Työvalmennus on työn ja konkreettisten taitojen opettelua, työyhteisössä toimimisen ja erilaisten työelämätaitojen opettelua sekä molemmissa edellä mainituissa asioissa tukemista. Työvalmennus on päivittäistä ja se tähtää yksilön työkyvyn kohentamiseen. Yksilövalmennus on nuoren kokonaisvaltaista tukea. Se voi tarkoittaa asioiden selvittelyä, keskustelua ja inhimillistä tukea (Pekkala 2005:28–31.) Jengassa työvalmennus tapahtuu pajoilla, joissa fokuksena on työvaltaisuus ja työelämässä toimiminen yhteisössä. Työohjausta suorittaa kunkin pajan toimintaan erikoistunut ammattilainen. Jengan yksilövalmennuksessa painottuu muun muassa sosiaalinen vahvistaminen, yksilölliset ratkaisut ja kokonaisvaltainen ote nuoriin (Nuorten työpaja Jenga 2018: 5).

3 Nuoret ja syrjäytyminen

Nuorten syrjäytymistä kuvaillessa on aiheellista myös määrittää, mitä nuorella oikeastaan tarkoitetaan. Nuorisolaki määrittää nuoren alle 29-vuotiaaksi henkilöksi (3§ 1285/2016). Lastensuojelulaki taas määrittää alle 18-vuotiaat lapsiksi ja 18–24-vuotiaat nuoriksi (§6 1490/2019). Suomalaisten nuorten ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuudessa suorittamassa olevien osuutta kuvaavissa tilastoissa nuoret ovat luokiteltu 15–24-vuotiaiksi (Tilastokeskus nd.). Nuorisobarometrissa (Myllyniemi & Kiilakoski 2019) taas tutkitaan 15–29-vuotiaita Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa (Myllyniemi & Berg 2013: 14–17) nuorten omasta mielestä nuoruus sijoittuu noin ikävuosille 10–20, eivätkä muutokset lapsuudesta nuoruuteen ja nuoruudesta aikuisuuteen vaikuta johtuvan mistään selvästä elämäntilanteen muutoksesta, kuten ala-asteelle siirtymisestä. Nuoruudella on sitä käsittelevästä organisaatiosta ja tutkijoista riippuen siis monia määritelmiä ikävaiheena, joten ei ole järkevää hirttäytyä jonkun tietyn luvun etsimiseen.

Tähän vastapainona voidaankin pohtia, minkälaista nuoruus on. Vesa Puuronen (2006: 44–45) esittää, että nykyisenkaltainen nuoruus kehittyi teollistumisen seurauksena. Ihmisten muuttaessa maalta kaupunkeihin, työntekoon tarvittiin uudenlaista osaamista, joten muodollisen koulutuksen tarve ja määrä kasvoi. Ajan kuluessa muodolliset koulutukset pitenevät. Nykyisenkaltainen nuoruus erityisenä ikäkautena, johon liittyy usein pitkä kouluttautumiskausi, vakiinnutti näin asemansa Suomessa. Nuorten tavoitteet ja huolet liittyvät usein koulutukseen, ammattiin, perheen perustamiseen ja ihmissuhteisiin. Myös erilaiset instituutiot, yhteiskunnan arvot ja nuorten omat motivaatiot vaikuttavat siihen, mitä tavoitellaan. Nuorille kuitenkin vaikuttaa olevan varsin selvillä niin sanotuista elämän normatiivisista rakenteista ja siirtymistä: koulun päättymisestä, töihin siirtymisestä, parisuhteen muodostamisesta ja perheen perustamisesta (Nurmi & Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Pulkkinen & Ruoppila 2014.) Nuorten elämät eivät tietenkään etene aina yhtä kaavamaisesti, eivätkä kaikki tavoittele samoja asioita.

3.1 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen määritellään usein olemisen tilana, mutta myös prosessina. Lämsä (2009: 31–33) hahmottaa syrjäytymistä olotilana suhdekäsitteenä, joka liittyy normatiiviseen poikkeavuuteen. Vaikka Lämsän tutkimus keskittyi pääasiassa sosiaalihuollon asiakirjojen tutkimiseen, oli hänen synteesisensä syrjäytymisen käsitteistä niin vakuuttava, että

päätin käyttää sitä määrittelemiseen tässä opinnäytetyössä. Näkemystä voi verrata suhteelliseen köyhyyteen, jossa köyhyys määrittyy varallisuudesta ja kuluttamisen mahdollisuudesta suhteessa muihin yhteiskunnan jäseniin. Syrjäytyminen voidaan siis samoin käsittää jonkinlaisena yleisesti hyväksyttävän tai ”normaalin” kehysten ulkopuolella olemista. Tällainen oleminen liitetään yleensä koulutukseen, työmarkkinoille, ihmissuhteisiin ja vallankäyttöön liittyvänä ulkopuolisuutena. Toinen näkökulma syrjäytymiseen olotilana liittyy Lämsän (2009: 41-44) mukaan hyvinvoinnin ongelmiin. Nämä hyvinvoinnin ongelmat liittyvät usein samoihin asioihin, kuin syrjäytyminen olotilana, mutta niihin liittyy usein myös taloudellinen ja terveydellinen huono-osaisuus. Erilaisten hyvinvoinnin ongelmien kasautuminen yksilölle tai jollekin ihmisryhmälle mielletään syrjäytymiseksi.

Popay, Escorel, Hernández, Johnston, Mathieson ja Rispel (2008) julkaisivat raportin, joka käsittelee syrjäytymistä prosessinäkökulmasta. Popayn ja kumppanien mukaan syrjäytymisen prosessi toimii neljässä ulottuvuudessa jatkumoina. Nämä neljä ulottuvuutta ovat sosiaalinen ulottuvuus, poliittinen ulottuvuus, kulttuurillinen ulottuvuus ja taloudellinen ulottuvuus. Sosiaalisella ulottuvuudella tarkoitetaan tukevia lähisuhteita, jotka luovat kuulumisen tunnetta sosiaalisiin järjestelmiin. Syrjäytyminen poliittisessa ulottuvuudessa koskee ihmisten muun muassa lakien takaamia formaaleja oikeuksia, mutta myös näiden oikeuksien toteutumista. Kulttuurillisella ulottuvuudella tarkoitetaan sitä, miten yhteiskunnissa ja yhteisöissä suvaitaan ja kunnioitetaan erilaisia arvoja ja elintapoja. Taloudellista dimensiota taas kuvaa erilaisiin elämää ylläpitäviin resursseihin, kuten työhön, palkkaan ja asuinoloihin, käsiksi pääsy ja jako. Popay ja kumppanit arvioivat, että syrjäytymisen prosesseja ajavat epätasa-arvoiset vallan vuorovaikutussuhteet väestöissä. Lämsä (2009: 35–40) kuvailee syrjäytymistä prosesseina yksilön, yhteiskunnan ja kulttuurin suhteessa tapahtuvina muutoksina. Lämsän mukaan ihmistä voidaan pitää syrjäytyneenä, jos nämä prosessit johtavat tilanteeseen, jossa yksilön tilanteessa täyttyvät seuraavat viisi ehtoa:

1. elämäntilanteessa tapahtuva negatiivinen muutos tai muutoksen jälkeinen tilanne
2. ulosajautuminen yhteiskunnan keskeisiltä toiminta-alueilta
3. yksilön ja yhteiskunnan kulttuurisen normijärjestelmän välinen ristiriita
4. ongelmien pitkittyminen ja kasautuminen niin, että ne eivät ole enää hallittavissa
5. elämäntilanteen hallinnan kadottaminen ja siihen liittyvä vieraantumisen kokeminen. (Lämsä 2009: 39).

Kiteytettynä voi sanoa, että syrjäytyminen on joko prosessi tai olotila, joka liittyy joksikin hyväksyttäväksi arvioituista eri elämän areenoista vieraantumiseen tai poissulkemiseen, sekä huono-osaisuuden kasaantumiseen.

3.2 Nuorten syrjäytyminen

Myrskylä (2012) arvioi, että vuonna 2010 Suomessa oli yli 50 000 syrjäytynyttä nuorta. Myrskylä perusti analyysinsä työssäkäyntitilastoihin ja määritteli syrjäytyneen työn ja koulutuksen ulkopuolella oleviin 15–29-vuotiaisiin vain peruskoulun suorittaneisiin nuoriin. Samoin nuorten syrjäytymistä tutkineet Aaltonen, Berg ja Ikäheimo (2015) määrittelevät syrjäytyneen henkilöksi, jolla ei ole peruskoulutuksen jälkeistä koulutusta, joka ei ole työssä, ei suorita varusmiespalvelusta tai hoida lapsia kotona. Myös nuorten syrjäytymistä kuvaava NEET-indikaattori tarkastelee työsuhteen, opiskelun, työvoimakoulutuksen ja varusmiespalvelun ulkopuolella olevia nuoria (Gissler & Larja & Merikukka & Paananen & Ristikari & Törmäkangas 2016). NEET-termi juontuu englannin kielen lyhenneestä ilmaisulle *Not in education, employment or training*. Nuorten syrjäytymisen kuvailuissa tarkastellaan siis usein heidän työssäkäyntiään ja koulutustaan. Syrjäytymiseen kuitenkin liittyy myös esimerkiksi kulttuurinen ja sosiaalinen ulottuvuus sekä osattomuutta ihmissuhteissa ja vallankäytössä. Aaltonen ja kumppanit (2015) sekä Gissler ja kumppanit (2018) myös tiedostavat, että nuorten elämäntilanteet vaihtelevat. Niitä kuvastavat välillä työn ja koulutuksen ulkopuolella olemisen välivaiheet, jotka eivät kuitenkaan kerro syrjäytymisestä. Onko siis aiheellista tarkastella nuorten työssä- ja koulussa käyntiä, jos ne vastaavat vain pienestä osasta syrjäytymisen osasista?

Aaltonen ja kumppanit sekä Gissler ja kumppanit pystyvät myös vastaamaan tähän kysymykseen. Aaltosen ja kumppanien mukaan syrjäytyneet nuoret ovat selvästi muita huonovointisempia. He käyttävät vertailuryhmiin nähden paljon erikoissairaanhoidoa sekä perusterveydenhuollon lääkäreiden ja hoitajien palveluita. Heillä on myös verrattain paljon psykiatrisia diagnooseja ja mielenterveyslääkekustannuksia. Gisslerin ja kumppanien NEET-indikaattori antaa samankaltaisia tuloksia. NEET-status lisää nuoren riskiä psykiatrisen poliklinikka- ja osastokäynteihin sekä psyykenlääkkeiden ostoihin. Näiden lisäksi se muun muassa lisää riskejä toimeentulotukeen turvautumiseen ja rikostuomioihin. Vaikka tulokset eivät kerro, että syrjäytyminen aiheuttaisi mielenterveysongelmia tai toisinpäin, voidaan kuitenkin mahdollisesti arvioida, että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla on muita nuoria korkeampi riski mielenterveyden ongelmiin. Tämä tukee mielestäni käsitystä syrjäytymisestä huono-osaisuuden kasautumisena, jossa on esimerkiksi työelämään ja terveyteen liittyvää huono-osaisuutta. Samalla se auttaa ymmärtämään miksi syrjäytymisen vastaisissa toimissa keskitytään usein nuorten työhön ja koulutukseen.

4 Osallisuus

Osallisuuden määrittelyminen ei ole yksinkertaista. Sitä voi tarkastella eri ammattikuntien konteksteissa. Niissä osallisuus -käsite voi saada erilaisia merkityksiä ja siihen voi edelleen liittyä erilaisia kuvaavia sanoja, kuten liittyminen, yhteisyys, inklusio tai aktiivisuus (Isola & Kaartinen & Keto-Tokoi & Leemann & Lääperi & Schneider & Valtari 2017: 3). Poliittisessa diskurssissa osallisuus liitetään usein äänestysinnostukseen ja sosiaalipolitiikka on ollut historiallisesti kiinnostunut osallisuudesta osallistumisena työmarkkinoille. (Oikeusministeriö 2014: 35, Hiilamo & Saari 2010: 23–24.) Suomen ja EU:n hyvinvointiohjelmassa osallisuus on elänyt jo pitkään kaksoiselämää, jossa se mielletään samanaikaisesti sekä keinoksi saavuttaa jotain, että myös itseisarvon omaavaksi ihmisen tarpeeksi (Karjalainen & Raivio 2013 12–13).

Osallisuuden voi myös määritellä tunteena. Rouvinen-Wileniuksen (2014: 51–52) mukaan tämä tunne syntyy yhteenkuuluvuudesta, itseen ja omaan ympäristöön liittyviin asioihin vaikuttamisesta. Osallisuuden tunteen tulee myös olla sisäsyntyistä: sitä ei voi pakottaa. Karjalaisen ja Raivion (2013: 12–32) mukaan osallisuuden tunne vaatii tämän lisäksi yksilön yleistä hyvinvointia.

Karjalainen ja Raivio (2013: 17–18) perustavat osallisuuden määritelmänsä Erik Allardin hyvinvoinnin ulottuvuuksien teoriaan, joka esiintyy myös Isolan ja kumppanien pohdinoissa (2017:9). Teoriassaan Allardt (1976) juontaa neljä hyvinvoinnin osa-alueita: *having*, *loving*, *doing* ja *being* ihmisen perustarpeista ja tyypistävät hyvinvoinnin osa-alueet määritelmässään *having*, *acting* ja *belonging* osa-alueisiin. *Having* pitää sisällään riittävän toimeentulon, hyvinvoinnin ja turvallisuuden takaamisen. *Acting* sisältää valtaisuuden ja toimijuuden, yksilön vaikuttamismahdollisuudet omaan elämäänsä. Viimeisenä *belonging* on yhteisyyttä, yhteisöllisyyttä ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Karjalaisen ja Raivion mukaan nämä ulottuvuudet ovat osallisuuden perusedellytyksiä. Karjalainen tarkastelee näitä ulottuvuuksia myös syrjäytymistä vasten, jolloin niistä nähdään nousevan vastakkaiset syrjäytymisen ulottuvuudet. Tällaisia syrjäytymisen ulottuvuuksia ovat esimerkiksi toimijuuden sijaan objektiivisuus, yhteisöllisyyden sijaan vetäytyminen ja riittävän toimeentulon sijaan taloudellinen huono-osaisuus.

Osallisuuden vastaparina syrjäytymistä pitää myös Komonen (2014: 429–432). Komonen esittää syrjäytymisen synonyymina sanalle osattomuus, jonka hän taas kuvaa jon-

kinlaisena puutteena. Jos syrjäytyminen ja osattomuus ovat puutetta, voisiko niiden vastakohta osallisuus olla tyydyttyneisyyttä? Tätä näkemystä tukee myös Isolan ym. (2017: 29) ajatus siitä, että osallisuutta ei voida saavuttaa, jos ihmisen perustarpeita ei ole tyydytetty. Näillä perustein osallisuus voitaisiin myös määritellä optimaalisissa oloissa toimivan ihmisen tilana. Isola ja kumppanit (2017: 3) kiteyttävät ajatuksen hienosti: osallisuus on kuulumista kokonaisuuteen, jossa voi liittyä eri hyvinvoinnin lähteisiin. Tätä ajatusta yhdistettynä Karjalaisen ja Raivion toteamukseen siitä, että osallisuus vaatii yksilön hyvinvointia, voi vielä verrata syrjäytymiseen hyvinvoinnin ongelmina, joita Lämsä (2009) käytti eräänä syrjäytymisen määritelmänään. Osallisuuden voidaan siis sanoa olevan jotain, jossa hyvinvointia tavoitellaan ja vaaditaan osallisuuden toteutumiseksi. Syrjäytyminen on tämän näkemyksen mukaan osallisuuden vastakohta: siinä hyvinvoinnin ongelmat kasautuvat.

Isola ja kumppanit vastasivat osallisuus -käsitteen määritelmien moninaisuuteen julkaisemalla vuonna 2017 työpaperin, jonka tarkoituksena on hahmottaa osallisuuden viitekehys ja konkretisoida käsitettä sovellettavaksi. Työpaperissa osallisuus on määritelty kolmen tekijän summana: osallisuus omassa elämässä, osallisuus vaikuttamisprosesseissa ja osallisuus paikallisessa kontekstissa. Keskityn tässä opinnäytetyössä erityisesti Isolan ja kumppanien osallisuuden määritelmään, koska se on helposti sovellettavissa erilaisiin sosionomin ammatillisiin ympäristöihin. Lisäksi tämä viitekehys on nimenomaan kehitetty vastaamaan siihen, milloin osallistavat toiminnot ovat osallistavia. Tämä tekee siitä mielestäni loistavan välineen osallisuuden laadun tutkimukseen. Isola ja kumppanit (2017: 53–54) ovat myös luoneet osallisuuden määritelmälleen kysymyspatteriston, joka pyrkii mittaamaan ja seuraamaan osallisuutta. Mielestäni on tärkeää koittaa standardisoida osallisuuden käsitettä niin, että sitä voidaan mitata eri konteksteissa luotettavasti.

4.1 Oman elämän osallisuus

Isola ja kumppanit (2017: 25) esittävät, että oman elämän osallisuus nähdään ilmentyvän autonomiana ja ennakoitavana toimintaympäristöinä. Autonomian tekee mahdolliseksi elämän hallittavuus ja ymmärrettävyys. Hallittavuus ja ymmärrettävyys auttavat yksilöä työstämään tietoa, jota hän voi valjastaa omaehtoisten valintojen tekemiseen. Hallittavuuden ja ymmärrettävyyden tukeminen liittyy myös tiedollisesta tuesta kumpuavaan empowermentiin, eli yksilötason voimaantumiseen. Ne voidaan mieltää ihmisen voimaantumista lisääväksi informaatioksi. Tiedollisesta tuesta, eli informaation annosta ja

jakamisesta, seuraa osallisuutta päätöksenteossa, pystyvyyden tunteen, vapauden ja vastuun kohoamista (Heino & Kärmeniemi 2013: 89–90, Gretschel 2011: 9.) Tiedollista tukea ei voi kuitenkaan olla vain tiedon antaminen ja vastaanottaminen, jossa tiedon vastaanottaja, asiakas, on tässä yhteydessä vain tietoa sisäänsä varastoiva objekti. Osallisuutta edistävää vapautta ja vastuuta voi syntyä vain yhteistoiminnassa, jossa ihminen nähdään tiedostavana ja jossa ihminen tiedostaa omat olosuhteensa (Freire 2000: 71– 80.)

Autonomia linkittyy vahvasti myös sen vastinpariin kontrolliin, eli rajoittamiseen ja säätelyyn. Nuorten kanssa tehtävää auttamistyötä tutkinut Juvonen (2015: 98–101) esittää, että kontrolli, pakkokeinot ja velvoittaminen heikentävät yksilön toimijuutta supistamalla hänen vapauttaan ja valinnan mahdollisuuksiaan. Tällainen autonomian supistaminen on osallisuuden synnylle epäedullista, koska se lisää syrjäytymisen riskiä. Autonomiaa ja kontrollia ovat tutkineet myös Ryan ja Deci (2000: 71–75) osana itsemääräämisoikeus-teoriaansa (*self determination theory*). He esittävät, että autonomiaan tukeva toiminta edistää yksilön motivaatiota, hyvinvointia ja kykyä sosiaaliseen kehitykseen. Jos yksilölle ei anneta mahdollisuuksia autonomiaan, ovat tulokset heikompia.

Ennakoitavuus tukee osallisuutta luomalla raameja autonomiseen toimintaan. Ennakoitavuus voi liittyä esimerkiksi työllisyyteen ja toimeentuloon ja niiden haasteista syntyviin näköalattomuuden kokemuksiin. Näköalattomuuden kokemukset ja konkreettiset toimijuutta rajoittavat arkielämän tosiasiat voivat juontua esimerkiksi erilaisten tukirahojen saantipäivämäärien arvaamattomuutena. Kun tällaisiin haasteisiin saadaan ennakoitavuutta ja pysyvyyttä, parantuvat myös omaehtoisen toimijuuden edellytykset (Isola & Turunen & Hiilamo 2016: 154–157.) Yhteinen ja sitoutunut toiminta edistää myös ennakoitavuutta luomalla turvallisuutta ja järjestystä (Isola ym. 2017: 28). Yhteisyyden tunteella on myös tärkeä osa hyvinvoinnin edistämisessä (Ryan & Deci 2000 73–75).

4.2 Vaikuttamisprosessit ja osallisuus

Toinen Isolan ja kumppanien (2017:29–35) osallisuuden osista on vaikuttamista ja vaikuttumista. Vaikuttamisella tarkoitetaan jonkun yksilön sisältä kumpuavan asian, ajatuksen tai vaikkapa tunteen tuomista ulos itsestä niin, että joku toinen saa sen käsiteltäväkseen. Vaikuttaminen voi vaatia siis myös yhteisyyttä. Siinä jätetään jälki omasta itsestä toiminnassa muiden havaittavaksi. Myös tarpeellisuuden tunne on tärkeä osa vaikutta-

misprosesseissa. Vaikuttaminen voi olla pieniä tekoja, kuten yhteisiä koti- tai piha-askareita, mutta voi laajentua myös isompiin raameihin esimerkiksi poliittisessa vaikuttamisessa. Gretschel (2014) on myös huomannut vaikuttamisen tärkeyden. Hän esittää, että myös harrastustoiminta on eräs osallisuuden edistämismuoto, jolla pystyy ilmaisemaan ja toteuttamaan itseään. Pääasia on, että ihmisiä kannustetaan vaikuttamaan niillä keinoilla mitä heillä on käytettävissään. Tulee myös tukea uusia mahdollisuuksia vaikuttamiseen esimerkiksi demokratia - ja kansallistaitoja kohottamalla.

4.3 Paikallinen osallisuus

Paikallinen osallisuus on kolmas ja viimeinen Isolan ja kumppanien (2017: 38–40) määrittelemistä osallisuuden osista. Paikallisuudella osallisuudessa tarkoitetaan niitä keinoja, joilla vaikutetaan ihmisen lähellä oleviin olosuhteisiin niin, että osallisuus kohenee. Paikallisuus eroaa autonomisuudesta, koska se ei kosketa yksinomaan yksilön henkilökohtaista ensimmäisen persoonan elinpiiriä. Se ei myöskään toimi yhtä kaukana yksilöstä kuin politiikka parlamentissa. Paikallisuuden vahvuus on sen mitoituksessa. Toisin kuin valtakunnallisessa toiminnassa, paikallisessa toiminnassa on helpompi käsittää käytettävissä olevien resurssien, kuten ihmisten, yhdistysten ja tilojen määrä. Tämän mahdollistaa paikallistuntemus esimerkiksi kaupungeissa, kylissä tai lähiöissä.

Paikallisuus perustuu yhteisen hyvän tuottamiseen. Yhteisen hyvän tuottamisen ideana on tuen saamisen ja antamisen epätasaisen vuorovaikutussuhteen tasoittaminen. Esimerkki tällaisesta vuorovaikutussuhteesta on pitkäaikaistyöttömyys, jossa ihminen ei maksa palkasta veroa, mutta saa silti tukea elämisensä mahdollistamiseen. Kyseistä suhdetta voidaan kuvailla epätasaiseksi, koska tuen saaja on riippuvainen tuen antajasta. Tietystä näkökulmasta hänen voidaan nähdä saavan enemmän kuin mitä hän antaa. Paikallisuuden edistämällä voidaan tasoittaa tätä epätasaisuutta. Se onnistuu käyttämällä viisaasti paikallisia ihmisiä heidän voimavarojensa ja kykyjensä mukaan erilaisten palvelujen ja yhdistysten lisäksi. Näin varmistuu, että jokainen saa ja antaa sopivassa mittasuhteessa (Isola ym. 2017: 38–39.) Paikallista vaikuttamista heikentävät muun muassa kouluttamattomuus, työttömyys ja muut hyvinvointia heikentävät tekijät (Rouvinen-Wilenius 2014: 53–54.) Näitä ihmisten eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä tulisi siis pienentää paikallisesti, jotta osallisuutta voidaan kohottaa lähellä ihmistä.

5 Osallisuus nuorten kanssa aiemmin tehdyssä tutkimuksessa

Nuorten osallisuutta työpajatoiminnassa on ammattikorkeakoulun opinnäytetöiden lisäksi tutkittu varsin vähän. Tässä osiossa keskitynkään lähinnä muutamiin nuorten osallisuuteen, osattomuuteen ja syrjäytymiseen keskittyvään tutkimuksiin. Lasten ja nuorten syrjäytymistä sosiaalihuollon asiakirjojen perusteella tutkinut Lämsä (2009: 207–209) huomasi, että lasten ja nuorten syrjäytymistä ennusti heidän lähiyhteisöjensä kyvyttömyys antaa oikeanlaista tukea. Lähiyhteisöllä tässä tutkimuksessa Lämsä tarkoitti ydinperhettä ja joitain irrallisia auttamistyön ammattilaisia. Nuoret, jotka eivät saa lähiyhteisöstään tai sosiaalisista verkostoistaan tarvittavaa tukea, ovat Lämsän mukaan suuremmassa vaarassa ajautua riippuvaisiksi yhteiskunnan erilaisista auttamis- ja palveluorganisaatioista. Lämsän tutkimuksen tulosta voidaan verrata Isolan ja kumppanien (2017: 25) määritelmään osallisuudesta autonomiana, oman elämän ja toimintaympäristöjen hallittavuutena ja ymmärrettävyytenä. Jos nuoren lähiyhteisöt ja sosiaaliset verkostot eivät pysty antamaan hänen tarvitsemaansa tukea kyvyttömyyden, puutteellisuuden tai hajanaisuuden takia, eikö voida sanoa, että ne eivät näin tee nuoren elämästä hallittavampaa ja ymmärrettävämpää? Lämsän mukaan lähiyhteisöjen tuen puute voi johtaa riippuvuuteen organisaatioista. Riippuvuus ei ole omaehtoista toimintaa, autonomiaa. Husu ja Välimäki (2017) arvelevat, että lähiyhteisöjen lisäksi myös vertaisyhteisöillä on tärkeä rooli tuen saamisessa ja elämän hallittavuudessa. Husun ja Välimäen tutkimat nk. hikikomori-nuoret, eli koteihinsa jämähtäneet syrjäytyneet nuoret, kokivat elämäntapahumiensa olevan hallitsemattomia muun muassa vertaisryhmien puutteen ja kiusaamisen vuoksi. Lämsän, Husun sekä Välimäen tutkimuksen tuloksia ja Isolan ja kumppanien teoriaa yhdistäen voidaan todeta, että nuorten osallisuutta voidaan vahvistaa tukemalla heitä heidän lähi- ja vertaisyhteisöissään.

Nuorten osallisuutta kunnissa tutkineen Gretschelin (2002b: 181–182) mukaan nuorten osallisuuden kokemusta vahvisti heidän toiminnan tulosten näkeminen, eli ns. ”oman käden jälki”. Tulosten ei tarvinnut tutkimuksessa esiintyneiden nuorten mielestä olla konkreettista tai pysyvää: riitti, että joku arvosti tai muisti, mitä nuori on tehnyt. Tämä ajatus tukee Isolan ja kumppanien (2017: 29–35) käsitystä osallisuudesta vaikuttamisena, jossa yksilön sisäisiä asioita tuodaan ulos muiden havaittavaksi ja käsiteltäväksi. Gretschel huomauttaa kuitenkin tutkimuksessaan, että vaikuttaminen ei voi jäädä vain yksisuuntaiseksi. Hänen tutkimissaan kunnallisissa osallisuusprojekteissa oli vaarana, että nuorten kehitysideat siirtyivät lopulta aikuisten välisen vuorovaikutuksen välineiksi ja nuorten vaikutusmahdollisuudet olivat lähinnä näennäisiä (Gretschel 2002b: 179–180.)

Kannustettaessa nuoria osalliseen toimintaan tulisikin siis varmistaa, että nuorilla pysyy vaikuttamismahdollisuus koko projektin tai palvelun aikana. Husun ja Välimäen (2017) mukaan vaikuttamisen mahdottomuus ilmeni hikikomori-nuorilla tunteena yhteiskunnan epäreiluutena: vaikka nuorilla oli halua liittyä esimerkiksi työelämään, on yhteiskunta asettanut sille vaatimuksia, joita ei pysty täyttämään.

Nuorten autonomiaa ja kontrollia etsivässä nuorisotyössä tutkinut Juvonen (2013: 91–93) korostaa nuoren ja työntekijän välisen vuorovaikutuksen merkitystä nuoren autonomisen toimijuuden rakentumisessa. Hän jakaa tämän toimijuuden neljään osaan: ohiputuihin, uhmakkaisiin ja vaativiin, kriittisiin sekä väisteleviin toimijuuksiin. Ohipuhutussa toimijuudessa nuoren näkökulma otetaan huomioon asiakastilanteissa, mutta lopullisissa päätöksissä se on sivuutettu. Uhmakkaassa ja vaativassa toimijuudessa työntekijän näkemyksiä ja interventioita vastustetaan, sillä nuoreen kohdistuu jo jotain kontrolloivia toimenpiteitä. Uhmakkaassa ja vaativassa toimijuudessa on kuitenkin mahdollista neuvotella oman toimijuuden määrittelyyn kontrollin suomien raamien sisällä. Kriittistä toimijuutta asiakastilanteista kuvastaa tietynlainen kyynisyys auttamisorganisaatioita kohtaan. Niitä ei nähdä motivoivana tai nuoren tarpeita vastaavina. Tässä toimijuuden mallissa kriittisyyttä voi kuitenkin käyttää voimavarana nuoren toimijuuden määrittelemisessä. Väistelevää toimijuutta kuvastaa passiivisuus asiakastilanteissa. Tällöin nuori tavallaan ottaa kantaa häntä koskeviin asioihin ottamatta kantaa. Juvonen mieltääkin tämän toimijuuden tyyppin paradoksaalisesti autonomisen toimijuuden ilmauksena, joka ei lisää nuoren autonomiaa. Miten tähän tietoon tulisi suhtautua? Osallisuudessa on kuitenkin erityisen tärkeää vaalia autonomiaa (Isola 2017: 25). Kontrolli on auttamistyössä tuen vastinpari ja palveluissa asioivia nuoria tullaan väistämättä velvoittamaan jotenkin tuen saamiseksi. Vaikka Juvosen tutkimuksessa esiin tulleet toimijuuden tyypit eivät annakaan kaikista positiivisinta kuvaa nuorten toimijuutta vahvistavista asiakastilanteista, voidaan niiden pohjalta tehdä päätelmiä. Voidaan pyrkiä vuorovaikutukseen, jossa kontrollin ulottuvuus tiedostetaan ja toimijuudesta koitetaan neuvotella yhteisymmärryksessä.

Mainittakoon vielä, että monissa ammattikorkeakoulun opinnäytetoissa on tutkittu nuorten työpajoja. Erityisesti on saatu tietoa nuorten kokemuksista työpajoista ja niiden merkityksistä. Tällaisia merkityksiä ovat olleet muun muassa elämänhallinnan taitojen lisääntyminen, päivärytmin parantuminen, merkitykselliset sosiaaliset suhteet ja yhteisöllisyys, tuki- ja vuorovaikutusmahdollisuudet (Kempfi & Kuosa 2018: 27, Lindholm 2011: 29, Mure 2011: 26, Malmberg & Upla 2016: 37–38.)

6 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuskysymykseksi muodostui opinnäytetyöprosessin aikana: miten nuoret kokevat osallisuuden toteutuvan Nuorten Työpaja Jengan toiminnassa? Kysymys on kiinnostava, koska syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilanne on huolestuttava ja nuoret halutaan osaksi yhteiskunnallisen hyvinvoinnin vastuunkantoa. Osallisuuden nähdään usein olevan syrjäytymisen vastakohta ja keino sen ehkäisemiselle. Nuorisolaissa ja työpajatoiminnassa korostetaan usein osallisuuden parantamista, joten osallisuuden laadun tutkiminen on kiinnostavaa työpajakontekstissa. Myös työelämän yhteistyökumppani, eli Nuorten Työpaja Jenga, haluaa hyödyntää opinnäytetyössä saatua tietoa toimintansa kehittämisessä.

Tutkimustyyppiä valitsin laadullisen tutkimuksen. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä aineiston moninaisuus, monitasoisuus sekä kompleksisuus. Lisäksi laadullisen tutkimuksen aineisto kokonaisuudessaan voi olla aineiston hyödynnettyyn osaan nähden valtaavan moninaista (Alasuutari 2011: 84–86.) Tämän takia uskon sen olevan hyvä tapa kerätä laajaa kuvaavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä.

6.1 Tutkimusaineiston keruumenetelmä ja lähestymistapa

Päätin käyttää haastattelua tutkimusaineiston keruumenetelmänä, koska tutkittavasta ilmiöstä, osallisuudesta, halutaan kuvaavia esimerkkejä. Syy tähän on, että osallisuuden ilmentymisen tutkimiseen ei ole ollut täysin objektiivista tietoa tuottavia testejä. Isolan ja kumppanien (2017) osallisuuden mittaamisen tapa voisi vastata tähän puutteeseen. Lisäksi haastattelussa saattaa tulla esille nuorille arkoja tai intiimejä asioita. (Metsämuuronen 2001: 41–42). Haastattelua käyttämällä vältetään myös nuorten esineellistämistä. Haastattelun pyrkimyksenä on saada laaja kuva tutkittavien näkemyksistä ja elämismaailmasta. Haastattelun koetaan olevan hyvä tapa saada nuorten ääntä kuuluviin ja samalla se kaventaa valtaeroa tutkijan ja tutkittavan välillä (Honkatukia 2018: 149.)

Tarkemmin päädyin teemahaastatteluun. Informaali, osittain strukturoimaton haastattelu sallii liikkumavaraa aiheiden parissa, joilla voi olla monia määritelmiä, kuten osallisuudella. Hyvin määriteltynäkin osallisuuden kokemukset voivat konkretisoitua eri tavoin haastateltujen elämissä, jolloin joustamattomat kysymyksenasettelut eivät välttämättä anna kattavinta vastausta ilmiöstä. Toisin sanoen haastateltavien kokemusten kirjo osal-

lisuudesta voidaan saada paremmin esille vapaamuotoisemmassa haastattelussa. Teemahaastattelussa kysymysten muotoilu ja järjestys eivät ole myöskään kiveen hakattuja. (Metsämuuronen 2001: 42). Tässä opinnäytetyössä teemat ovat Isolan ja kumppanien (2017) osallisuuden kehityksen mukaan osallisuus omassa elämässä, vaikutus ja vaikuttaminen sekä paikalliset prosessit. Sovelsin haastattelukysymyksissäni Isolan ja kumppanien (2017: 53–54.) asteikolla arvioitaviin osallisuutta mittaaviin väittämiin. Muunsin niistä avoimia apukysymyksiä (Liite 1) teemahaastatteluja varten.

Haastatteluihin osallistui yhteensä 7 nuorta. Viimeisen haastattelun kohdalla päätin, että merkittävästi uudenlaisia vastauksia tuskin tulee ja aineisto oli jo tarpeeksi kylläinen. Haastattelut tehtiin 18.10–11.11.2019 välisenä aikana. Haastattelut kestivät noin 30, 30, 55, 44, 42, 46 ja 39 minuuttia. Yksi haastatteluista jäi hieman kesken, mutta sain haastateltavalta luvan käyttää kerättyä aineistoa. Haastatteluiden edetessä koin myös haastattelutaitojeni parantuneen. Mielestäni kaksi ensimmäistä haastattelua saattoivat hieman kärsiä, koska en välttämättä osannut esittää jatkokysymyksiä yhtä luontevasti kuin jälkimmäisissä haastatteluissa. Arvioin niiden sisällön olevan kuitenkin hyvin käytettävissä.

Lähestyin haastateltavia ja haastatteluista saatua tietoa pääosin faktanäkökulmasta Päivi Honkatukian (2018: 151–152) määritelmän mukaan. Faktanäkökulmassa haastateltavat ovat tutkittavan ilmiön asiantuntijoita ja todistajia. Haastateltavien nuorten kertomat asiat toimivat indikaattoreina eli epäsuorana todistusaineistona tutkittavasta ilmiöstä (Alasuutari 2011:95). Toisin sanoen uskon, että tässä tutkimuksessa haastateltavien henkilöiden kertomuksissa tulee ilmetä autonomiaa, ymmärrettävää toimintaympäristöä ja muita aiemmin esiteltyjä osallisuuden osia, jos Jengan toiminnassa on osallisuutta.

6.2 Tutkimuksen eettisyydestä

Tutkittavien suojelussa tärkeää on heidän yksityisyytensä suojeleminen, henkisen ja fyysisen vahingon välttäminen sekä itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen (Kuula 2006). Haastateltavien yksityisyyttä suojelin keräämällä heistä mahdollisimman vähän tietoa. Opinnäytetyön kannalta kiinnostavaa tietoa olivat pääasiassa haastatteluissa kuvatut ilmiöt, joten tietoa haastateltavien iästä, sukupuolesta tai muusta tunnistavasta tekijästä ei ollut mielestäni aiheellista kerätä. Haastateltujen asiakkuuden kesto Jengassa oli kuitenkin kiinnostavaa, jos osallisuutta esimerkiksi vaikuttaisi esiintyvän enemmän pidempään kestäneen asiakkuuden aikana tai päinvastoin. Toisaalta haastatteluiden otos oli

liian pieni kausaalisuuden todistamiseksi. Haastattelut äänitettiin puhelimella. Äänityksistä tehtiin litteroitu kirjallinen versio, jonka jälkeen äänitykset poistettiin. Litteroinnissa sensuroitiin haastatteluissa esiintyvien muiden henkilöiden nimet.

Erytisesti henkisen vahingon välttäminen oli tärkeää haastateltavien kannalta tässä opinnäytetyössä. Monilla Nuorten Työpaja Jengan nuorista on haasteita mielenterveyden ja päihteiden kanssa. On mahdollista, että haastattelussa liikutaan nuorille raskaiden asioiden parissa, jolloin haastattelijan on oltava valppaana. Myös haastattelupaikalla on merkitystä. On tärkeää järjestää haastattelu nuorelle tutussa ympäristössä, koska se tekee haastattelutilanteen turvallisemmaksi. Tuttu toimintaympäristö, jonka säännöt ja toimintatavat tuntee kohentavat haastattelijan ja haastateltavan tasa-arvoisuutta. Haastattelussa pyritään myös olemaan vaivaamatta haastateltavaa (Eskola & Lätti & Vastamäki 2018: 33–34.) Haastattelut pidettiin rauhallisissa toimistotiloissa Jengassa.

Lähestyin haastateltavaehdokkaita henkilökohtaisesti Jengassa. Suoritin 3. harjoittelemani samanaikaisesti Jengassa, joten nuoret olivat minulle jo tuttuja. Tämä luultavasti madalsi kynnystä osallistua haastatteluun. Harjoittelijan ja opinnäytetyön tekijän asemistani johtuen selvitin haastateltaville, että aineisto tulee käyttöön vain opinnäytetyötä varten, eikä haastatteluiden aineistoja käytäisi läpi Jengan työntekijöiden kesken. Haastateltavien itsemääräämisoikeutta halusin kunnioittaa kysymällä mahdollisilta haastateltavilta suostumusta haastatteluun. Kysyin suostumusta suullisesti. Nuoria tutkittaessa voidaan myös saada vain näennäinen suostumus. Nuori voi esimerkiksi kokea olevansa velvoitettu jatkamaan tutkimusta, jos suostumus on kerran annettu (Laukkanen & Pekkarinen & Vilmilä 2018: 90.) Halusinkin varmistaa suostumuksen vielä ennen haastattelun alkua. Lisäksi, jos havaitsin haastateltavassa selvää epämukavuutta haastattelutilanteessa, varmistin vielä suostumuksen. Varmistin jokaisen haastattelun lopuksi, saako kerättyä aineistoa käyttää työssä. Pyrin myös selittämään mihin tarkoitukseen haastattelu on järjestetty ja miksi kysyn valitsemiani kysymyksiä. Indikaattorinäkökulmassa ei useinkaan kerrota mihin kysymyksillä pyritään, koska uskotaan informanttien tällöin antavan totuudenmukaisempaa tietoa (Alasuutari 2011: 96). Selitin kuitenkin haastattelemilleni henkilöille mistä on kyse sekaannuksia välttääkseni.

6.3 Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen on tärkeää, jotta voidaan vastata tutkimuksen arvoihin ja normeihin, kuten rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Luotettavuutta laadullisessa tutkimuksessa arvioidaan usein reliabiliteetin ja validiuden kautta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Reliaabelius, eli toistettavuus tarkoittaa tutkimuksen kykyä antaa samanlaisia, ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validius taas tarkoittaa tutkimuksen kykyä vastata tutkimuskysymykseen (Hirvisjärvi & Remes & Sajavaara 2009: 231.)

Tässä opinnäytetyössä konteksti vaikuttaa paljon työn reliabiliteettiin. Ajan ja paikan konteksteihin pyrin vaikuttamaan järjestämällä haastattelut mahdollisimman tiheästi ja samankaltaisissa tiloissa Jengassa. Kuitenkin on otettava huomioon, että opinnäytetyö on laadullinen, haastateltavien subjektiivisia kokemuksia kuvaava opinnäytetyö. On aina mahdollista, että haastateltavat voisivat antaa erilaisia vastauksia erilaisissa elämäntilanteissa. Validiuden haasteena nähdään usein se, käsittävätkö haastateltavat kysymykset samalla tavoin (Hirvisjärvi ym. 2009: 231–232). Tässä tutkimuksessa validiuteen vaikuttaa paljon valittu aineistonkeruumenetelmä, eli teemahaastattelu. Teemahaastattelun luonteesta johtuen haastateltavilta saatetaan kysyä paljon erilaisia kysymyksiä laaja-alaisen kokemuksiin perustuvan aineiston saannin vuoksi (Metsämuuronen 2001: 42). Tämä tekee edelleen tulosten validiuden arvioinnista hankalaa.

Kaikessa laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuteen voi kuitenkin vaikuttaa olemalla mahdollisimman avoin koko tutkimusprosessista (Hirvisjärvi ym. 2009: 232, Silverman 2011: 360-361). Olenkin pyrkinyt olemaan mahdollisimman avoin käyttämistäni menetelmistä ja niiden perusteluista sekä haastattelujen kulusta.

7 Aineiston analyysi

Valitsin aineiston analyysitavaksi teemoittelun. Teemoittelu tuntui tässä työssä luontevalta analyysitavalta, koska aineisto kerättiin teemahaastatteluilta (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006). En keskittynyt tässä työssä kielen käyttöön tai vuorovaikutuksen tulkintaan. Tästä syystä haastatteluiden jälkeen litteroin aineiston kokonaisuudessaan ilman erikoismerkkejä. Tarkoituksena oli saada vain puhutut virkkeet ylös. Litteroidusta aineistosta luokittelin valitsemieni teemojen alle kohdat, joissa kyseenomaisia teemoja käsiteltiin. Tällaisessa aineiston käsittelyssä on otettava huomioon se riski, että tutkimuksen kannalta tärkeää materiaalia jää käyttämättä (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006). Aineiston luokittelu on aina tutkijan päätettävissä ja eri tutkija voi mahdollisesti luokitella aineistoa eri tavoin. Teemoittelun luokitteluosuuden apuna käytin värikoodausta. Haastatteluiden teemat koskivat osallisuutta omassa elämässä, vaikuttamista ja vaikuttumista sekä paikallista osallisuutta.

7.1 Oman elämän osallisuus

Oman elämän osallisuudesta, joka jaetaan autonomiaan ja ennakoitavaan ympäristöön, nousi kolme alateemaa: päivittäisen tekemisen merkityksellisyys, avun hakeminen sekä itselle tärkeiden asioiden tavoittelu. Päädyin luokittelemaan päivittäisen tekemisen merkityksellisyyden oman elämän osallisuuden osaksi. Osallisuuskeskustelussa merkityksellisyys voidaan nähdä kaikkien osallisuuden osien läpäisevänä ominaisuutena. Toisin sanoen merkityksellisyyttä tulisi osallisuutta korostavassa toiminnassa kokea myös vuorovaikutusprosesseissa ja paikallisessa vaikuttamisessa. Sen ei tarvitse kuitenkaan olla esimerkiksi yhteisöllistä tai liittyä yhdessä tekemiseen tai olemiseen. Riittää, että on yhteydessä omiin tarpeisiinsa ja kokemuksiinsa, jolloin merkityksellisyys voi toimia motivoivana voimavarana (Isola ym 2016: 157). Toisin sanoen merkityksen kokemukset voivat auttaa omaehtoisen toiminnan ohjauksessa. Mielestäni haastatteluaineistossa esiintyneet esimerkit nuorten päivittäisen tekemisen merkityksellisyydestä koskivat nimenomaan heidän henkilökohtaisia kokemuksiaan ja omien tarpeiden täyttämistä, joten ne sopivat tässä työssä parhaiten oman elämän osallisuuden teeman alle. Päivittäisen tekemisen merkityksellisyys ilmeni nuorilla monin eri tavoin. Se ilmeni itseilmaisuna, itse-tuntemuksen kehittymisenä, taitojen kehittymisenä, rentoutumisena ja hyvän työn tekemisenä. Eräs nuori kuvaili itseilmaisun merkitystä seuraavasti:

Niinku, että mä oon tosi sisäänpäinsulkeutunu ollu sen pari vuotta, niin justinsa että se on semmonen luova niinku. Justinsa että pääsee ilmasee itseensä ees

jotenki niinku et, ku sitä ei tee niinku muulla tapaa sit niinku. [M]utku on ylipäätään miettiny, niin on siit saanu semmosia elämyksiä niinku justiinsa. Niinku, se on vaikee selittää, mutta tuntee ittensä tai muistaa ittensä vähän paremmin siinä samalla, että.

Kaikki nuoret arvioivat avun hakemisen pääosin yksinkertaiseksi Jengassa. Varsinkin työtehtäviin liittyviin haasteisiin sai helposti apua haettua valmentajilta. Avun hakemisen helppous on tärkeä osa oman elämän osallisuuden toteutumista. Se tekee toimintaympäristöstä ymmärrettävämmän ja ennakoitavamman, joka on tärkeä osa oman elämän osallisuutta (Isola ym 2017: 25–26). Nuorilla on siis haasteita kohdatessaan mahdollisuus avun saamiseen, joka edistää heidän omaehtoisen toimintansa toteutumista.

Kaikki on tosi tsemppaavia ja ylipäätään just painotetaan just sitä, ettei oo tyhmiä kysymyksiä ja saa ja pitääki tulla kysyy jos ei ymmärrä jotain. Ja sitte katotaan niinku yhes miten se homma toimii. Kaikil on tosi paljon kärsivällisyyttä, ohjaajil. Noille on niin helppo puhua.

Vaikka nuoret kuvailivat avun hakemista yksinkertaiseksi, pystyivät he myös antamaan esimerkkejä tilanteista, joissa avun hakeminen ei ollut mahdollista. Mielenkiintoista nuorten kuvailuissa avun hakemisen vaikeuksista oli se, että ne miellettiin usein omaksi syyksi. Nuoret eivät näissä tapauksissa arvioineet, etteivät työ- ja yksilövalmentajat olisivat olleet vastaanottavia, vaan avun hakemista esti jokin heidän henkilökohtainen haasteensa. Muissa tapauksissa avun hakemisen vaikeus johtui nuorten kokemuksissa valmentajien kiireestä. Yksi haastatelluista kuvaili omaksi syyksi koetun avun hakemisen vaikeuden seuraavasti:

No se on ehkä niinku semmonen fiilis mikä vaan on itellään, että se niinku vähän tulee semmonen fiilis, et sit jos sanoo niist asioist, nii sit sua mietitään, et sä oot niinku hankala tai jotenki. No siis se voi johtuu ihan vaa niinku menneisyydestäki et on vaan niinku semmonen fiilis, et sit jos, sit jos sanoo jostai asioista nii sit sua alettais jotenki eri taval kohdella tai jotai. Et se voi olla ihan niinku vaan mun omaa niinku fiilis, et se ei niinku ehkä niinku oikeesti [ole] se niinku se syy.

Valmentajien kiirettä kuvailtiin näin:

Et niinku tavallaan kokee jotenki, et oma asia ei oo niin tärkeä ku mitä se ohjaaja sillä hetkellä tekee. Tuntuu et ne on aina niin kiireisiä niin, sit aina välil tulee semmosia, et. No niinku [yksilövalmentajan] kanssa on pitäny [tehdä] se juttu silleen kolme viikkoo läpi, mut se on aina peruuntunu ku on tullu jotain vaa ja. Ehkä vähän semmonen kiire on se mikä vähän estää sitä.

Nuorten oli myös mahdollista tavoitella itselleen tärkeitä asioita Jengassa. Itselle tärkeiden asioiden tavoittelu voidaan sanoa olevan autonomisen, eli omaehtoisen, toiminnan

ytimessä. Toiminta ei ole autonomista, jos sen tavoite ei ole millään tavalla merkityksellistä toimijalle. Nuorille tärkeät asiat olivat hyvin samanlaisia. Niitä olivat esimerkiksi erilaiset koulu- ja työelämään tarpeelliset taidot, kuten päivärytmin opettelu, ihmissuhteiden luominen ja ylläpito ja sosiaalisissa tilanteissa toimiminen. Myös kouluun- ja työnhakuun haluttiin vaikuttaa. Haastatellut kuvailivat Jengaa paikkana, joka mahdollistaa tärkeiden asioiden tavoittelun rakenteillaan, valmentajien tuella sekä yleisellä ilmapiirillä ja ihmiskontakteilla. Yksi haastateltavista kuvaili hyvin monipuolisesti tavoittelemiaan asioita:

Mä koen, että jokapäiväinen rytmi, mitä mul ei aikasemmin oo, niinku just pariin vuoteen ollu. Koen, et se on semmonen apukeino siihen. Semmonen niinku vähän niinkun pehmeä semmonen niinku työelämään tän Jengan kautta. On aamurutiinit, on kahvitaute ja tämmöset ja niinku semmost yleistä niinku rutiinin oppimista ja harjoittelua, mitä tulee olemaan sit työelämässä ehkä vähän tiukemmin ja silleen. Mielekkäitä työtehtäviä ja yksilövalmennusta, CV:n tekemistä. Täällä niinku apua niinku itsenäistymiseen ja niinku jotenki sillee niinku itse niinku pärjällyyn ja semmoseen. Omien voimavarojen käyttämiseen. Kannustaa sosiaaliin juttuihin ja semmoseen itsenäni olemiseen muitten kanssa ja ympärillä. Mikä mä koen et on ollu vaikeee sillee aikasemmin.

Nuorten kuvauksissa tärkeiden asioiden tavoittelussa nousi esiin myös vastuun kantaminen omasta toiminnasta. Jengaa ei nähty paikkana, jossa nuoria voisi pakottaa toimintansa muutokseen. Vastuunottokyky kielii osallisuuden kokemuksesta, sillä nuoret ymmärsivät, että vaikka Jenga voi tarjota hyvinkin räätälöityä tukea nuorille, loppujen lopuksi valta vaikuttaa omiin asioihin riippuu. Eräs nuori kommentoi omaa vastuuta seuraavasti:

Ihan täysin tuota niin mun valittavissa, et miten mun elämä menee eteenpäin. Ei kukaan tääl pakota mua tekemään yhtään mitään. Ei tääl kukaan voi valita mun puolesta et mitä mä haluan seuraavaks tehdä. Mut. Tää on kannustusta, sanotaan näin. Siihen niinkun oman tulevaisuuden suunniteluun. Ja että siihenki, että haluis suunnitella sitä tulevaisuutta. Emmä koe silleen, että täällä tehtäs mun puolesta valintoja.

7.2 Vaikuttamisprosessit

Vaikuttamisprosessit, eli vaikuttumisen ja vaikuttamisen pystyi aineiston pohjalta jakamaan tarkemmin palautteen saantiin, koettuun luottamukseen ja koettuun tarpeellisuuden haastateltujen kokemusten perusteella.

Nuoret kokivat saavansa paljon positiivista palautetta valmentajilta ja toisilta nuorilta. Positiivista palautetta saatiin usein pajalla suoritettavista työtehtävistä, sekä yleisistä yhteisistä tehtävistä, kuten kokkaamisesta ja siivoamisesta. Positiivinen palaute koettiin kannustavana ja työn mielekkyyttä lisäävänä tekijänä. Nuoret mainitsivat myös Jengan

oman palkitsemisjärjestelmän: Porkkanan. Porkkanan tarkoituksena on, että nuoret huomasivat ja palkitsisivat positiivista muutosta muissa nuorissa. Porkkanan saanut nuori voi saada pari tuntia vapaata, viikoksi ilmaiset kahvit tai yhden ilmaisen lounaan.

Ja sit se on hyvä ku meil on maanantaisin se palaveri, nii se porkkanahomma, koska sitte siin saa just päättää sen, et kenelle se porkkana annetaan. Nii sitte se on ehkä just semmonen, missä nuorilt tulee sitä positiivist palautetta jollekki toiselle nuorelle.

Positiivisen palautteen saaminen on vuorovaikutusta arvioidessa tärkeää. Joko rakentavan tai positiivisen palautteen saaminen kertoo, että toiminnalla on tehty vaikutus johonkin muuhun ihmiseen. Palautteella taas ilmaistaan, että toiminnasta on vaikututtu. Positiivinen palaute eritoten voi ohjata palautteen saajaa toimimaan tavalla, jonka molemmat vaikutuksen osapuolet kokevat merkityksellisenä. Positiivisella palautteella voi siis myös olla motivoiva, autonomiaa korostava vaikutus. Eräs nuori kertoi saamastaan positiivisesta palautteesta näin:

No kyl mä oon saanu hyvää. Et, no niistä korviksisista ainaki [valmentaja] tuli sanoo, et jos sil ois yritys nii se palkkais mut tekee niitä. Sit ku se joku etsivä nuorisotyöntekijä kävi ja mä näytin kuvii, nii se ainaki oli sille et hän haluis ostaa, et paljonko maksaa? Että, kai on ihan hyvin tai silleen positiivista palautetta.

Luottamuksen kokemukset olivat myös yleisiä nuorilla. Luottamuksella osoitetaan, että jonkun toiminnasta on vaikututtu. Luottamusta osoitettiin eri tavoin. Sitä osoitettiin nuorilta nuorille uskoutumisessa henkilökohtaisissa asioissa ja luottamuksena, että kokeneimmilta voi kysyä neuvoa. Pitempään Jengassa olleet nuoret, jotka tuntevat talon ja omien pajojensa tavat saattoivat toimia mentoreina uusille nuorille. Valmentajat olivat kysyneet suoraan kokeneita nuoria opastamaan uusia nuoria, kun valmentajilla oli muita tehtäviä. Tämän kaltaisella luottamuksen osoituksella annetaan valtaa nuorelle ja vapautta toimia hänen parhaaksi näkemällään tavalla. Eräs nuori näki tällaisen vastuun mahdollisuutena vaikuttaa positiivisesti uuteen nuoreen:

Et jos [työvalmentajalla] ja [apuhjaajalla] oli kauheesti tekemistä, nii sit ne sano, et joo et "Haluutsä auttaa tota nuorta?" ja sit sillee, et "Joo kyl mä voin." Tämmöstä. Kyl se. Nii. Tsemmost esimerkiks ja just semmost, et pistää mut niinku briiffaamaan uusii nuorii ja tämmöstä. Mun mielest se on iha kiva neuvoo uusia ja sit ku niihi pystyy jo siin vaiheest antaa semmost positiivisuutta ja, et "Ei haittaa, jos sä sössit tän asian" ja niin. Pystyy niin nopeesti vaikuttaa siihe uuteen tyyppiin, et sille tulee hyvä fiilis olla täällä.

Aineistosta nousi myös nuorten tarpeellisuuden kokemukset osana vaikuttamisprosesseja. Tarpeellisuuden kokemukset ovat merkittäviä vaikuttamisprosesseja arvioidessa,

sillä tarpeellisuuden kokemus edellyttää, että uskoo vaikuttavansa toiseen ihmiseen positiivisesti. Luonnollisesti tarpeellisuuden kokemukset muille vaativat ihmiskontakteja. Monet nuoret arvioivat olevansa tarpeellisia toiselle nuorelle ja vaikuttavansa positiivisesti toistensa olemiseen Jengassa. Toiset nuoret taas arvioivat olevansa asenteensa tai luonteensa takia tarpeellisia positiivisia voimia Jengassa. Eräs nuori arvioi oman asenteensa merkitystä seuraavasti:

Kyl mä koen, et mä oon semmonen, niinkun positiivisen ilmapiirin, niinku edesauttaja. Et varsinki tällä hetkel, ku tääl on vähän- vähän ehkä hiljasempaa sakkia ku silloin ku mä alotin, nii mä oon semmonen, joka pystyy niinkun pitää silleen keskusteluu yllä ja pyrin ottaa vähän semmosii hiljasempiiki aina välillä mukaan.

7.3 Paikallisuus

Paikalliseen osallisuuteen liittyvät kokemukset olivat erittäin hajanaisia. Paikalliseen osallisuuteen panostaminen on tärkeää, koska se luo mahdollisuuksia tehdä merkityksellistä yhteistä hyvää. Osalla nuorista ei ollut minkäänlaista käsitystä paikallisista vaikutusmahdollisuuksistaan. Toisilla oli ensikäden kokemusta paikallisesta vaikuttamisesta omien projektien muodossa. Kaikki arvioivat vaikutusmahdollisuutensa hyväksi siinä määrin, että henkilökunnan uskottiin olevan tietoisia, kannustavia valmiita auttamaan, jos paikallista osallisuutta haluttiin edistää. Kuitenkin monet eivät arvioineet vaikutusmahdollisuuksiaan avun hakemisen jälkeen suuriksi. Näiden nuorten arvioissa vaikuttamismahdollisuuksiinsa elinympäristönsä asioihin nousi usein ajatus siitä, että joku henkilökunnasta tarttuisi heidän ideaansa ja jatkaisi sen kehittämistä:

No must tuntuu et en mä oikeen silleen mitenkään voi vaikuttaa, että niinku ainoo mitä mä voin ehkä niinku yrittää on just, et mä oon sanonu näit asioit mitkä ei tääl toimi. Nii sit ehkä ne jotenki menee sit eteenpäin. Ja sit ku tänne tulee niinku uusia nuoria nii sit ne tavallaan. Et niille ois niinku sit helpompi olla.

Nuorilla oli myös erilaisia käsityksiä paikallisten vaikuttamismahdollisuuksiensa laajuudesta. Monet eivät osanneet arvioida, miten pystyisivät vaikuttaa Keravan kunnan skaalassa. He kuitenkin pystyivät jotenkuten arvioimaan vaikutusmahdollisuuksiaan Jengan sisäiseen toimintaan. Vaikuttamismahdollisuuksien arviointia Jengan ulkopuolella vaikeutti myös se, että nuoret eivät vaikuttaneet olevan tietoisia siitä, mihin kaikkeen työpaikan henkilökunnan valtuudet riittävät. Seuraava sitaatti kuvailee tätä epätietoutta:

Sit siinä, jos tietäis niitten ihmisten valtoja. Et jos mulle nyt yhtäkkii tulis mieleen, et mä haluan perustaa jonku lasten musiikkikerhon, niin kyllä mä nyt tietäisin, et me pystyttäis järkkäämään semmonen tuol niinku Ahjon puolella. Mut se on sit kiinni vähän siin ajatuksessa, et mitä haluis viedä eteenpäin.

8 Johtopäätöksiä

Avun hakeminen koettiin Jengassa selkeäksi. Useimmiten nuoret kokivat haasteita kohdatessaan voivansa yksinkertaisesti nykäistä valmentajaa hihasta ja kysyä. Tämä antaa positiivisen kuvan Jengasta ympäristönä, joka on helposti ymmärrettävä ja ennakoitava. Ennakoitava ja ymmärrettävä ympäristö on tarvittava alusta autonomiselle toiminnalle, joka on ehdottoman tärkeää osallisuuden toteutumiseksi. Nuoret osasivat kuitenkin antaa esimerkkejä tilanteista, joissa apua ei voi pyytää ja arvioivat niiden usein johtuvan jostain nuoresta itsestä johtuvasta syystä tai valmentajien kiireestä. Nuorten kokemuksista ei kuitenkaan syntynyt kuvaa, että apua ei näiden syiden takia saisi sillä hetkellä huolestuttavaan asiaan koskaan. Voi kuitenkin olla aiheellista tarkastella, voiko tunteisiin avun hakemisen vaikeudesta tai valmentajien kiireydestä vaikuttaa jotenkin.

Autonomian voidaan nähdä toteutuvan Jengan nuorten kokemuksissa myös mahdollisuutena tavoitella itselle tärkeitä asioita. Tavoiteltavat asiat olivat hyvin samankaltaisia, kuten säännöllisen päivärytmin tavoittelu, sosiaalisten suhteiden luominen ja ylläpito, sosiaalisten tilanteiden hallinta sekä työhön ja koulutukseen haku. Nuorille tärkeiden asioiden samankaltaisuus johtunee siitä, että Nuorten työpaja Jengassa keskittyy näihin asioihin. Lisäksi monet tavoiteltavista asioista ovat osa nuorten kokemusta siitä, mitä nuoruudessa yleensä tavoitellaan (Nurmi & Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Pulkkinen & Ruoppila 2014). Tärkeiden asioiden tavoittelua ei rajoitettu, vaan siihen kannustettiin. Tietenkin nuorisolain velvoittamana työpajan, kuten Jengan, tulee vastata tähän tarpeeseen. Jenga kuitenkin pystyy erikoisosaamisensa ja velvoitteensa ansiosta tarjoamaan nuorille myös hyvin yksilöllisesti räätälöityä palvelua tavoitteiden saavuttamiseksi, joka vahvistaa nuorten omaehtoista toimintaa. Vaikka tavoiteltavat asiat ovat usein samanlaisia työpajakontekstista johtuen, koettiin ne silti itse määritellyiksi tärkeiksi asioiksi. Huomio on mielenkiintoinen etenkin verrattuna Juvosen tutkimustuloksiin, joissa toimijuus oli määritelty usein negatiivisesti kontrollin takia (Juvonen 2013: 91–93). Tämä johtuu mahdollisesti siitä, että Jengaan oletettavasti tulee asiakkaiksi nuoria, jotka ovat sitoutuneet entuudestaan tavoittelemaan työpajatoiminnalle yleisiä asioita, kuten koulutusta ja työtä.

Tärkeiden asioiden tavoittelussa korostui usein myös käsitys omasta vastuusta. Kokemus omasta lopullisesta vastuusta omien asioiden tavoittelussa kertoo mielestäni siitä, että Jengassa on onnistuttu tukemaan nuoria niin, ettei heistä ole tullut liian riippuvaisia Jengan palveluista. Jengassa nuoren päätösvaltaa kunnioitetaan. Autonomia tarkoittaa

oman päätösvallan ymmärtämisen lisäksi omiin mittoihinsa kasvamista (Isola ym. 2017: 25). Tämä kasvaminen näkyy vastuunottokyvyn ilmenemisenä.

Omaehtoista toimintaa tukee myös päivittäisen tekemisen merkityksellisyys. Jengassa nuoret kokivat päivittäisen toimintansa olevan merkityksellistä eri tavoin. Merkityksen kokeminen on osallisuuden edistämistä tavoittelevassa toiminnassa tärkeää. Sen voidaan katsoa olevan kosketusta omiin sisäisiin tarpeisiin ja voimavaroihin, jotka voivat edesauttaa omaehtoista toimintaa. Mielenkiintoista nuorten kokemuksista heidän päivittäisistä tekemisistään Jengassa oli, että kaikkien kokemukset koskettivat heitä itsejään ensimmäisessä persoonassa. Itseilmaisun, itsetuntemuksen, taitojen kehityksen ja onnistumisen kokemusten kaltaiset merkitykset koskivat kaikki nuoria itsejään. Tulevaisuudessa voikin olla tarpeellista selvittää voiko yhteisyyden tunnetta jotenkin edistää Jengan nuorten päivittäisessä toiminnassa. Yhteisyyden kokemus on tärkeä osa ympäristön hallittavuuden ja ennakoitavuuden luomisessa, koska yhteisyys edistää turvallisuuden kokemusta (Isola ym. 2017: 27).

Vaikuttamisen prosessit tulivat esiin Jengassa positiivisen palautteen vastaanottona, tuntemuksena luotettavuudesta, sekä tarpeellisuuden kokemuksina. Nuoret saivat usein positiivista palautetta toiminnastaan. Palautteen saaminen kertoo siitä, että nuorten toiminnalla on vaikutettu ja siitä on vaikututtu. Aiemmassa nuorten osallisuutta käsitelleessä tutkimuksessa nuorille on ollut tärkeää oman käden jäljen tärkeys (Gretschel 2002b: 181–182). Positiivisen palautteen saaminen tarkoittaa toisin sanoen, että joku on vaikuttanut toisen käden jäljestä. Positiivinen palaute voi kannustaa jatkamaan toimintaa, jossa vuorovaikutuksen toinen osapuoli voi näyttää oman kätensä jälkeä ja toinen voi vaikuttua tästä jotenkin itselle merkityksellisestä toiminnasta.

Luotettavuuden kokemukset liittyivät usein vastuun ottamiseen uusien nuorten opastamisessa. Luottamuksella osoitetaan, että nuoren toiminnasta on vaikututtu ja vastuuta halutaan antaa. Vastuun annon voidaan myös katsoa olevan osallistavaa, jos sitä vertaa kontrolliin. Nuoria kannustetaan ottamaan vastuuta ja toimimaan vapaasti uuden nuoren kanssa. Samalla luotetaan siihen, että nuori toimii Jengan arvojen mukaisesti ja nuoria palvelevalla tavalla. Luottamuskin osoittaa jälleen, että oman käden jälkeä on päästy näyttämään ja siitä on vaikututtu. Tätä oman käden jälkeä, osaamista, halutaan sitten valjastaa uusien nuorten hyväksi. Toisaalta sen voi katsoa myös edistävän yksilön täysiin mittoihin kasvamista lisäämällä vastuunottokykyä. Henkilökunnan osoittaman luottamuksen lisäksi nuoret kokivat usein olevansa myös luotettavia muille nuorille. Tällainen

luottamus näkyi usein uskoutumisena henkilökohtaisissa asioissa. Vaikuttamisprosessit osallisuudessa tarkoittavat, että jotain voidaan jättää itsen ulkopuolelle muiden havaittavaksi. Nuorten välinen luottamus on erittäin intiimiä vaikuttamista ja vaikuttumista.

Tarpeellisuuden kokemusten voidaan myös sanoa kuvastavan vuorovaikutusprosesseja. Jotta voi kokea olevansa tarpeellinen, pitää olla vuorovaikutuksessa jonkun kanssa. Vuorovaikutuksen ei kuitenkaan tarvitse olla ihmisten välistä, vaan se voi olla muita aineettomia tai aineellisia asioita (Isola ym 2017: 29–30). Nuoret kokivatkin itsensä tarpeellisiksi eri tavoin. He kokivat olevansa tarpeellisia työyhteisölle oman persoonallisuutensa ansiosta. He myös kokivat olevansa tarpeellisia joillekin yksittäisille henkilöille ja he kokivat työpanoksensa olevan tarpeellista Jengan toiminnassa.

Paikalliseen osallisuuteen liittyvät kokemukset olivat kaikista hajanaisimpia. Nuorten kokemukset siitä, miten paljon, missä puitteissa ja miten laajasti he pystyvät vaikuttamaan paikalliseen hyvinvointiin vaihtelivat suuresti. Kaikki kokivat voivansa kysyä apua, joka vastaa tuloksia oman elämän autonomiaa koskevasta osiosta. Analyysissä nousi kuitenkin esille käsitys siitä, että nuoret usein ajattelivat jonkun työntekijän ottavan vastuun heidän ideansa eteenpäinviemisestä. Tällainen käsitys ei ole linjassa Gretschelin (2002b: 179–180) kuvaileman osallisuutta vahvistavan toiminnan kanssa, jossa nuoret olisivat olennainen ja jatkuvasti vaikuttava osa kehittämistyötä.

Hajanaiset vastaukset ja käsitykset siitä, että joku muu voi ottaa vastuun ideoinnin eteenpäinviemisestä voivat kertoa siitä, että vaikuttamisen rakenteet eivät ole nuorille selviä. Jengassa on nuorten osallistamista varten rakenteita, kuten työpajakunta. Kuitenkin vain yksi nuorista mainitsi työpajatoimikunnan, jossa nuorten pajoilta valitsevat edustajat voivat tuoda nuorten ääntä kuuluviin ja vaikuttaa työpajan toimintaan, tapana vaikuttaa paikallisesti Jengan toimintaan. Paikallisen osallisuuden vahvuus on sen skaalassa, eli lähiympäristössä olevien resurssissa. Tulevaisuudessa saattaa olla aiheellista tarkentaa paikallisen osallisuuden kanavia.

9 Lopuksi

Miten tässä opinnäytetyössä tuotettuun tietoon tulisi suhtautua? Ensinnäkin tässä opinnäytetyössä on kuvailtu laajasti osallisuuden kokemuksia työpajakontekstissa. Vaikka aihe ei sinänsä ole uusi AMK -tasoisten opinnäytetöiden joukossa, tekee työssä käytetty osallisuuden viitekehys tutkimuksesta kiinnostavan. Tässä viitekehyksessä osallisuus jaetaan osallisuuteen omassa elämässä, vuorovaikutusprosesseihin ja paikalliseen osallisuuteen (Isola ym. 2017). Viitekehys on kehitetty vastaamaan siihen, milloin osallisuutta edistävät toiminnot oikeasti edistävät osallisuutta. Käsittäkseni tätä viitekehystä ei ole käytetty usein nuorten osallisuuden kuvailussa työpajaympäristössä ja sen takia opinnäytetyön tulokset suhteellisen ainutkertaisia. Osallistavien toimien kuvaaminen ja laadun arviointi on tärkeää, sillä niillä pyritään varsinkin työpajatoiminnassa ehkäisemään ja vaikuttamaan nuorten syrjäytymiseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020: 11).

Toiseksi, jos tuloksista pitäisi tehdä vielä jotain päätelmiä suoralta kädeltä, voisi sanoa, että nuoret kokevat osallisuuden toteutuvan Jengassa pääosin positiivisesti omassa elämässä, vuorovaikutusprosesseissa ja paikallisessa osallisuudessa. Vaikuttaa siltä, että Jengalla on hyvä omaehtoiseen toimintaan ja vuorovaikutukseen kannustava pohja osallisuuden edistämiseksi. Esimerkiksi avun hakemisen yksinkertaisuudesta, tärkeiden asioiden tavoittelun mahdollisuudesta, positiivisen palautteen saamisesta ja luotettavuuden kokemuksesta oli monia kuvaavia tapauksia aineistossa. Nämä ovat kaikki merkittäviä osallisuutta kuvaavia asioita, joita on mielestäni hyvä jatkaa tulevaisuudessa ja varmistaa, että ne pysyvät yhtä laadukkaina. Joitain hankaluuksia avun hakemisessa ja paikallisen vaikutuksen rakenteiden hahmottamisessa kuitenkin oli. Tulevaisuudessa voikin olla aiheellista tarkistella voiko näihin kokemuksiin jotenkin vaikuttaa Jengassa. Tuloksissa ilmeni myös käsitys siitä, että jos nuorilla olisi ideoita paikallisesta osallisuudesta, voisi joku henkilökunnasta ottaa asian hoitaakseen. Arvelinkin, että tämä ei näyttäisi tukevan osallisuutta. Toisaalta Gretschel (2014) sanoo myöhemmässä kirjallisuudessa, että tietyissä tilanteissa nuorille saattaa riittää, että joku muu niin sanotusti hoitaa loput. Saattaa siis olla tarpeellista neuvotella nuorten kanssa ja kysyä heiltä, miten he oikeastaan haluavat vaikuttaa paikallisesti. Paikallisen vaikuttamisen kanavien selvittäminen nuorille voi olla myös tarpeellista.

Ajatus siitä, että henkilökunta vie nuorten ideat loppuun (Gretschel 2014) innoittaa minut kysymään jatkokysymyksen tulevaa tutkimusta varten: tarvitseeko osallisuuden toteutua

täydellisesti sen jokaisella osa-alueella täydellisesti työpajakontekstissa? Vastaus osallisuuden täydelliseen toteutumiseen on varmaankin ”ei”. Syventymättä sen enempää siihen mitä täydellinen osallisuus mahdollisesti edes tarkoittaa, voidaan kuitenkin ottaa esille autonomian ja kontrollin suhde auttamistyössä. Ne ovat toistensa vastinpari ja auttamistyössä käytetään aina jonkun tasoista kontrollia (Juvonen 2013: 91–93.) Nuoren täydellinen itsemääräämisoikeus ei siis varmaankaan ole mahdollista työpajan asiakkaana. Entä sitten osallisuuden toteutuminen sen jokaisella osa-alueella? Jos tätä kysymystä peilaa esimerkiksi tämän työn tuloksiin paikallisen osallisuuden toteutumisesta, voi siihen vastaaminen olla yllättävän haastavaa. Eihän ole mahdotonta, etteivätkö nuoret saisi paikallisen osallisuuden kokemuksia jostain muualta. Työpaja ei ole välttämättä ainut nuorten käyttämä palvelu, saati ainut ympäristö, jossa osallisuus voisi toteutua. Tästäkin syystä voi olla aiheellista neuvotella nuorten kanssa, missä suhteessa he toivovat osallisuuden toteutuvan.

Pohdittaessani tämän opinnäytetyön tuloksia osana laajempaa kokonaisuutta osallisuuden tutkimuksessa totean, että lisätutkimukselle on tarvetta. Vaikka haastatteluista saatiin paljon tietoa Jengassa toteutuvan osallisuuden laadusta, eivät ne kerro juuri mitään ilmiöiden yleisyydestä. Haastatteluihin osallistui vain seitsemän henkilöä ja kyseessä ovat heidän subjektiiviset kokemuksensa. Lisäksi aineistoa käsitteli vain yksi opiskelija, joka ohjasi aineiston tulkintaa. Erityisesti määrällinen lisätutkimus voi olla tarpeen, jos näiden ilmiöiden yleisyyttä halutaan tutkia. Tieto ilmiöiden yleisyydestä voisi auttaa Jengan resurssien ohjaamisessa niin, että osallisuutta kohennettaisiin niitä eniten tarvitsevilla osa-alueilla. Tietenkin myös eri menetelmin tehty laadullinen tutkimus voi syventää ymmärrystä osallisuudesta työpajalla.

Lähteet

Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi & Ikäheimo, Salla 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Saatavilla osoitteessa <<https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>>. Luettu 3.3.2020.

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere. Vastapaino.

Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.

Eskola, Jari & Lätti, Johanna & Vastamäki, Jaana 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle Jyväskylä: PS-kustannus. 27–51.

European Commission 2017. European semester thematic factsheet. Social inclusion. Euroopan komission julkilausunta. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_social_inclusion_en_0.pdf>. Luettu 26.8.2019.

Freire, Paulo 2000. Pedagogy of the Opressed. Translated by Bergman Ramos, Myra. New York: Bloomsbury.

Gissler, Mika & Larja, Liisa & Merikukka, Marko & Paananen Reija & Ristikari, Tiina & Törmäkangas, Liisa 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Verkkoartikkeli. Saatavilla osoitteessa <<http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/neet-indikaattori-kuvaa-nuorten-syrjaytymista/>>. Luettu 3.3.2020.

Gretschel, Anu 2002a. Alkusanat. Teoksessa Gretschel, Anu 2002: Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Gretschel, Anu 2002b. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Jyväskylän yliopisto.

Gretschel, Anu 2014. Nuori – Ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 243–262.

Heino, Eveliina & Kärmeniemi Nadezda 2013. Cultural interpretation as an empowering method in social work with immigrant families. Teoksessa Borodkina, Olga – Heino, Eveliina & Samoylova, Valentina & Törrönen, Maritta (toim.): Empowering Social Work: Research & Practice. Kotka: Kopijyvä Oy. 88-116.

Hiilamo, Heikki & Saari, Juha 2010. Sosiaalisten mahdollisuuksien politiikka. Teoksessa Hiilamo, Heikki & Saari, Juha (toim.): Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. 13–36. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140759/A_27_ISBN_9789524930932.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. Luettu 12.2.2019.

Hirvisjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Honkatukia, Päivi – Kiilakoski, Tomi – Suurpää, Leena 2018. Aineistosta analyysiin. Teoksessa Honkatukia, Päivi – Kiilakoski, Tomi (toim.): Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. 351–371.

Honkatukia, Päivi 2018. Haastattelu nuorisotutkimuksen metodina. Teoksessa Honkatukia, Päivi – Kiilakoski, Tomi (toim.): Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. 149–170.

Husu, Hanna-Mari & Välimäki, Vesa 2017. Staying inside : social withdrawal of the young, Finnish 'Hikikomori'. Journal of Youth Studies 20 (5). Jyväskylän yliopisto. 605–621.

Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpaperi. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Isola, Anna-Maria & Turunen, Elina & Hiilamo, Heikki 2016. Miten köyhät selviytyvät Suomessa? Yhteiskuntapolitiikka 81 (2). Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 150–160. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130412/yp1602_isola.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

Juvonen, Tarja 2013. Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen. Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Saatavilla osoitteessa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/kuvat/verkkojulkaisut/sosiaalisesti_kontrolloitu.pdf>. Luettu 12.2.2019.

Karjalainen, Jarno & Helka, Raivio 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa Era, Taina (toim.) Osallisuus. Oikeutta vai pakoa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 12–34. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64153/JAMKJULKAISUJA1562013_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 26.8.2019.

Kemppi, Riikka & Kuosa, Juho 2018. Nuorten työpajan merkitys nuorten elämässä. Laadullinen tutkimus Nuorten Työpaja Signaalissa. Lahden ammattikorkeakoulu. Saatavilla osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/152903/Kuosa_Juho.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Luettu 26.8.2019.

Komonen, Katja 2014. Työpajatoiminta nuorisotyön muotona. Teoksessa Hoikkala, Tommi – Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 429–445.

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lastensuojelulaki 1490/2019. Annettu Helsingissä 1.1.2020. Saatavilla osoitteessa <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>>. Luettu 3.3.2020.

Laukkanen, Tiia & Pekkarinen, Elina & Vilmilä, Fanny 2018. Nuorisotutkimuksen etiikka. Teoksessa Honkatukia, Päivi – Kiilakoski, Tomi 2018. Miten tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Tampere: Vastapaino. 75–97.

Lindholm, Sanna 2011. ”No onhan se vähän toisaalta velvollisuus mennä töihin”. Työpaja Etapin valmentautujien kokemuksia elämäntilanteestaan. Opinnäytetyö. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavilla osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/27930/no_onhan_se_vahan_toisaalta_velvollisuus_menna_toihin.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 26.8.2019.

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Oulun yliopisto.

Malmberg, Marika – Upla, Kati 2016. Työpajatoiminnan merkitys asiakkaan näkökulmasta. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Saatavilla osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105624/Upla_Kati.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 26.8.2019.

Metsämuuronen, Jari 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.

Mure, Päivi 2012. Työpajojen ”uusiopajanuoret”. Nuorten syyt hakeutua työpajoille uudelleen ja nuorten kokemuksia pajalla saadusta ohjauksesta. Opinnäytetyö. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Saatavilla osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/49447/Mure_Paivi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 26.8.2019.

Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi 2013. Nuoria Liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Saatavilla osoitteessa <https://tietoanuo-rista.fi/wp-content/uploads/2013/08/Nuoria_liikkeell%C3%A4_Julkaisu_Nettiversio_korjattu.pdf>. Luettu 3.3.2020.

Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi 2019. Tilasto-osio. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.): Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 9–112. Saatavilla osoitteessa <https://tietoanuo-rista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf>. Luettu 3.3.2020.

Myrskylä, Pekka 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVAn analyysi. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>>. Luettu 26.8.2019.

Niinistö, Sauli 2012. Tasavallan presidentti Sauli Niinistön virkaanastujaispuhe 1.3.2012. Verkkodokumentti. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-virkaanastujaispuhe-1-3-2012/>>. Luettu 26.8.2019

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016. Saatavilla osoitteessa <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>>. Luettu 26.8.2019.

Nuorten työpaja Jenga 2018. Toimintasuunnitelma 1.6.2019 - 31.5.2020. Julkaisematon lähde. Saatavana opinnäytetyön tekijöiltä.

Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus. Luettu E-kirja, jossa ei ollut merkitty sivunumeroita.

Oikeusministeriö 2014. Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen. Valtioneuvoston demokraatiopoliittinen selonteko. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76524/omso_14_2014_demokr_seloteko_2014_su_70_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020–2023. Tavoitteena nuoren merkityksellinen elämä ja osallisuus yhteiskunnassa. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162007/OKM_2020_2_VANUPO_fi.pdf>. Luettu 3.3.2020.

Pekkala, Terho (toim.) 2005. Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet. Helsinki: Valtakunnallinen työpajajyhdistys.

Popay, Jennie & Escorel, Sarah & Hernández, Mario & Johnston, Heidi & Mathieson, Jane & Rispel, Laetitia 2008. Understanding and Tackling Social Exclusion. Lancaster University. Saatavilla osoitteessa <https://www.who.int/social_determinants/knowledge_networks/final_reports/sekn_final%20report_042008.pdf>. Luettu 3.3.2020.

Puuronen, Vesa 2006. Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.

Rouvinen-Wilenius, Päivi 2014. Kohti osallisuutta – mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa Jämsén, Arja & Pyykkönen, Anne (toim.): Osallisuuden jäljillä. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 51–68. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>>.

Ryan, Richard & Deci, Edward 2000. Self Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist* 55 (1). Washington D. C.: American Psychologist Association. 68–78.

Saaranen, Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla osoitteessa <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. Luettu 3.3.2020.

Silverman, David 2011. *Interpreting Qualitative Data*. 4th Edition. London: SAGE Publications Ltd.

Tilastokeskus nd. Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevien nuorten osuus. Käsite. Saatavilla osoitteessa <https://www.stat.fi/meta/kas/ei_tyossa__koul.html>. Luettu 3.3.2020.

Valtioneuvosto 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Helsinki: Valtioneuvosto. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 3.3.2020.

Haastattelurunko – teemat, apu- ja lisäkysymykset

Autonomiaan liittyviä kysymyksiä

1. Miten arvioit Jengassa päivittäisen tekemisesi merkityksellisyyttä?

- Onko mielekästä toimintaa? Onko hyötyä kenellekään? Tekeekö hyvää jollekin?
- Vastakohtana merkityksettömyys, turhuus, hyödyttömyys

2. Miten arvioit mahdollisuutesi saada itse apua, silloin kuin sitä todella tarvitset?

- Jos tulee hätä/huolia kenen luo tai mihin menisit?
- Jaksatko hakea apua?

3. Millaisia itsellesi tärkeitä asioita pystyt tavoittelemaan Jengassa?

- Mitä tärkeitä asioita on?

4. Miten arvioit pystyväsi vaikuttamaan oman elämäsi kulkuun Jengassa?

- Mitä keinoja on vaikuttaa? Pystytkö itse? Tarvitsetko tukea?

Vaikuttamiseen ja vaikuttumiseen liittyviä kysymyksiä

5. Millaista palautetta olet saanut tekemisestäsi Jengassa?

- Muilta nuorilta/valmentajilta?
- Ei tarvitse olla sanottua/kirjoitettua palautetta => ilmeitä, äänensävyjä

6. Miten arvioit muiden Jengalaisten (nuorten/valmentajien) luottavan sinuun?

- Työssä, kokkauksessa, siivouksessa = yhteiset työtehtävät
- Yksilöohjauksessa elämänhallinnan, virastoasioiden hoitaminen

7. Miten arvioit tarpeellisuutesi muille ihmisille / jollekin tietylle ihmiselle Jengassa?

- Onko joku henkilö? Ryhmä? Porukka?
- Tarvitseeko joku?

8. Miten arvioit Jengan tärkeyttä ryhmänä tai yhteisönä itsellesi?

- Entä onko joku tietty tyyppi, joka on tärkeä?

Paikallisuuteen liittyviä kysymyksiä

9. Miten arvioit pystyväsi vaikuttamaan elinympäristösi asioihin Jengassa?

Elinympäristö = Kerava, poliittisesti

